

Suomen Geronomiliitto ry:n lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 16/2018 vp

Suomen Geronomiliitto ry haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauden osalta seuraaviin kysymyksiin:

1. *Palvelutuotannon ja -järjestelmän näkökulma*
 - a. *Geronomin oikeudet toimia palveluntuottajana*
 - b. *Kolmannen sektorin rooli*
 - c. *Maakuntien velvollisuus huolehtia erityisjärjestelyin siitä, että iäkkäiden neuvonta- ja ohjauspalvelut ovat riittäviä*

2. *lökkään ihmisen näkökulma, paljon tukea tarvitsevan asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja tukeminen*

1 Palvelutuotannon ja -järjestelmän näkökulma

1 a. Geronomin oikeudet toimia palveluntuottajana

Hallituksen esityksessä (s. 100) todetaan, että valinnanvapausjärjestelmään kuuluvien palveluntuottajien tulisi olla palvelujen tuottamisesta annetun lain mukaisessa rekisterissä.

Tällä hetkellä voimassa olevien säännösten mukaan geronomeja eli ammattikorkeakoulusta valmistuneita vanhustyön asiantuntijoita ei hyväksytä terveydenhuollon ammattihenkilörekisteriin. Tämän vuoksi geronomeilla ei ole mahdollisuutta listautua maakunnan palveluntuottajaksi terveydenhuollon rekisteröintiä edellyttävissä tehtävissä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ikääntyneiden ympärivuorokautiset hoivapalvelut.

Tämä on lainsäädännöllinen epäkohta, joka tulisi viipymättä korjata. Geronomit tulee hyväksyä terveydenhuollon ammattihenkilörekisteriin. Geronomi hyväksytään tällä hetkellä jo laillistetuksi sosiaalihuollon ammattihenkilöksi, mutta terveydenhuollon puolella ammattinimikkeen rekisteröiminen on edelleen ratkaisematta. Geronomi AMK on sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon ammattilainen.

Geronomikoulutukseen sisältyvä lääkehuollon osaaminen vastaa sosiaali- ja terveysalan toisen asteen ammatillisen eli lähihoitajien koulutuksen tasoa. Myös opintoihin kuuluvat monipuoliset harjoittelujaksot sekä johtamis-, kehittämis- ja palvelujärjestelmäosaaminen antavat valmiudet toimia vaativissakin vanhustyöhön liittyvissä sosiaali- ja terveysalan tehtävissä.

Geronomin koulutus vastaa hyvin pitkälle sitä, mitä hallituksen esityksessä laiksi sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta (HE 52/2017 vp) todetaan terveydenhuollon ammattihenkilöstä. Vanhusväestölle tarjottavien palvelujen tarve kasvaa vauhdilla, ja palvelujen menestyksellinen hoitaminen edellyttää tehtävään soveltuvaa koulutusta sekä riittävää käytännön kokemusta.

1 b. Kolmannen sektorin rooli

Kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä, mutta toistaiseksi varsin kapea-alainen rooli ikääntyneiden palvelujen tuottajana. Järjestöt keskittyvät selvästi ennaltaehkäiseviin neuvontapalveluihin ja vertaistukitoimintaan. Varsinaisia viranomaispäätöksiin perustuvia, kotona asumista tukevia palveluja kolmas sektori tuottaa toistaiseksi varsin vähän.

Kolmannen sektorin kehittämis- ja asiantuntijaosaamista tulisi hyödyntää nykyistä paremmin. Siitä oli hyötyä sekä palvelurakenteita ja sote-alan ammattilaisten osaamista kehitettäessä että asiakkaidenkin etua ajatellen. **Geronomiliitto kannustaa voimakkaasti poikkisektoraalisen yhteistyön vahvistamiseen. Viranomaistahon ja kolmannen sektorin käytännön yhteistyötä jarruttaa kuitenkin tietosuojaan liittyvät säädökset, jotka estävät asiakasta koskevan informaation vaihtamisen eri sektorien toimijoiden välillä.** Aito valinnanvapaus ei toteudu, ellei näihin esteisiin ja viestinnän keinojen kehittämiseen kiinnitetä huomiota.

Geronomiliitto näkee myönteisenä myös asiakassetelin hyödyntämisen laajentamisen koskemaan järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoita, koskien ikääntyneiden ennaltaehkäiseviä ja toimintakykyä tukevia palveluja. On kuitenkin huomattava, etteivät nämä palvelut tavoita kaikkia tai ne on suunnattu vain paljon tukea tarvitseville ikääntyneille. Maakunnan vastuu ikääntyneiden asiakkaiden palvelukokonaisuuden koordinoijana tulisi olla selkeä. Palveluiden suunnittelu ja kehittäminen vaatii saumatonta yhteistyötä maakunnan kanssa, mikä edellyttää yhteistyön ja tiedonjakamisen kehittämistä maakuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä.

1 c. Maakuntien velvollisuus huolehtia erityisjärjestelyin siitä, että iäkkäiden palvelut ovat oikeanlaisia ja riittäviä

Suomen Geronomiliitto haluaa muistuttaa valinnanvapauslainsäädännön yhteydessä painokkaasti siitä, että oikeanlaisen avun löytämisen tulee olla mahdollista meille jokaiselle, ikään, toimintakykyyn ja terveyteen katsomatta. **Valinnanvapausjärjestelmää luotaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota niihin kansalaisiin, jotka tarvitsevat paljon tukea ja palveluja, ja joiden kyky selviytyä uudistuvassa sosiaali- ja terveystaloudessa on syystä tai toisesta heikentynyt. Tämä koskee ikääntyneitä, kaikkein selvimminkin muistisairaita.**

Maakunnat tulee lain tasolla velvoittaa huolehtimaan erityisjärjestelyin iäkkäiden riittävästä ja oikeanlaisista neuvonta- ja ohjauspalveluista. Näihin tehtäviin tulee osoittaa myös riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit. Maakunnalla on selkeä vastuu ikääntyneiden asiakkaiden palvelukokonaisuuden koordinoijana. Maakunnat tulee velvoittaa tekemään yhteistyötä ja kehittämään toimivia viestinnän ja tiedon jakamisen käytäntöjä maakunnan muiden toimijoiden, kuten yksityisen ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa.

2 läkkään ihmisen näkökulma, paljon tukea tarvitsevan asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja tukeminen

Valiokunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota niiden ikääntyneiden asemaan, jotka tarvitsevat paljon palveluja. Heidän kohdallaan palvelujen riittämättömyys, palveluintegraation toimimattomuus tai se, ettei palveluja ole saatavilla oikeaan aikaan johtaa herkästi raskaampiin palveluihin.

Palvelujen rajapinnoilla kaikkein heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden vastuutyöntekijän/omatyöntekijän rooli tulee määritellä erityisen tarkasti, jotta asiakkaan hyvinvointi ei vaarannu työntekijän liiallisen työkuorman alla. Esimerkiksi Helsingissä työn kuormittavuus on lisääntynyt ja ongelmat kärjistyneet keskitetyn palvelutarpeen arvioinnin myötä. Vastuutyöntekijän/omatyöntekijän asiakaskunnan kokoa tulee tarkastella ja kiinnittää huomiota yksikkökohtaisiin asiakassegmentteihin, jotta substanssiosaamista ja resursseja osataan kohdentaa oikein. Palvelutarpeen arviointia ja palvelupäätöksiä tekevää henkilökuntaa on oltava riittävästi. Työntekijällä tulee olla mahdollisuus seurata ja arvioida asiakkaan palvelujen ja hyvän elämänlaadun toteutumista.

Suomen Geronomiliitto ry
Satu Spets
puheenjohtaja